

«Тасдиқ мекунам»

Ректори Донишгоҳи давлатии
молия ва иқтисоди Тоҷикистон
н.и.и., дотсент Абдуалимзода Х.А.

2022 с.

Хулосаи

чаласаи васеи Шӯрои олимони факултети менечмент ва ҳукуки

иқтисодии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон

Диссертатсияи Муминов Фатҳулло Шамсуллоевич дар мавзуи «Рушди зироаткории лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ (дар мисоли минтақаи Хатлон)», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.03 Иқтисодиёти минтақавӣ ва ҳудудӣ пешниҳод карда шудааст, дар кафедраи менечменти молиявии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон ба анҷом расонида шудааст.

Муминов Фатҳулло Шамсуллоевич солҳои 2016-2022 ба ҳайси унвонҷӯи кафедраи менечменти молиявии Донишқадаи молия ва иқтисоди Тоҷикистон (ҳозира Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон) вобаста шудасат.

Тибқи қарори Шӯрои олимони Донишқадаи молия ва иқтисоди Тоҷикистон аз 13-уми ноябри соли 2018, суратчаласаи №1/2.1 мавзуи диссертатсияи унвонҷӯ Муминов Ф.Ш. бо номи «Рушди зироаткории лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ (дар мисоли минтақаи Хатлон)», зери роҳбарии н.и.и., дотсент Шералиев Э.Н. тасдиқ карда шудааст. Мавзуи диссертатсияи илмӣ Муминов Фатҳулло Шамсуллоевич дар чаласаи якҷояи ғайринавбатии кафедраи менечменти молиявӣ ва таҳлили иқтисодии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон аз 26-уми феввали соли 2022, суратмаҷлиси №07 муҳокима гардидааст.

Дар натиҷаи муҳокимаи диссертатсияи илмӣ дар мавзуи «Рушди зироаткории лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ (дар мисоли минтақаи Хатлон)», чунин хулосаҳо бароварда шуд:

Баҳодихии иҷрои диссертатсия. Диссертатсияи Муминов Фатҳулло Шамсуллоевич дар мавзуи «Рушди зироаткории лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ (дар мисоли минтақаи Хатлон)», мавзуи рӯзмарраи шароити муосир буда, дар сатҳи баланди илмӣ навишта шудааст. Ҳамзамон, бо забони илмӣ ва шеваи тоҷикӣ навишта шуда, таҳқиқоти анҷомёфта ба ҳисоб меравад.

Ҳадафи таҳқиқоти мазкур ин омӯзиши ҷанбаҳои назариявӣ-методологии ташаккул ва рушди зироаткории лалмӣ ва пешниҳодҳои амалӣ

оид ба истифодаи самараноки заминҳои лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ ба ҳисоб меравад.

Навгони таҳқиқоти илмиро асоснок намудани ҷанбаҳои назариявӣ-методологӣ ташаккул ва рушди зироаткорӣ лалмӣ ва пешниҳодҳои амалӣ оид ба истифодаи самараноки заминҳои лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ ташкил медиҳад. Унсурҳои асосии навгони илмӣ инҳоянд:

-асосҳои назариявӣ ташаккул ва рушди зироаткорӣ лалмӣ бо назардошти хусусиятҳои соҳавӣ ва минтақавӣ таҳқиқ гардида, муайян карда шудааст, ки низоми заминдорӣ мазкур ба истифодаи самараноки заминҳои лалмӣ ва беҳтар гардидонидани вазъи экологии минтақаҳои кӯҳӣ, истеҳсоли маҳсулоти аз нигоҳи экологӣ тоза ва ба содиротнигаронидашудаи ватанӣ, таъмини беҳатарии озуқаворӣ ва рушди устувори минтақаҳои кӯҳӣ нигаронида шудааст;

-арзёбии принципҳо, хусусиятҳо ва омилҳои асосии рушди зироаткорӣ лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ, ки ба нигоҳдорӣ, такрористеҳсол ва ҳифзи заминҳои лалмӣ кишоварзӣ, беҳтаршавӣ вазъи экологӣ ва иҷтимоӣ-демографияи аҳолии минтақаҳои кӯҳӣ ва баланд бардоштани самаранокии истеҳсолоти кишоварзӣ дар маҷмӯъ равона карда шудааст;

-дар асоси таҳлил ва омӯзиши таҷрибаи хориҷӣ оид ба ташаккул ва рушди зироаткорӣ лалмӣ муайян карда шудааст, ки он аз истифодаи муносибатҳои нави заминдорӣ ва заминистифодабарӣ, азхуднамоии заминҳои нави лалмӣ минтақаҳои наздикӯҳӣ ва кӯҳӣ, ҳифз ва нигоҳдорӣ экосистемаҳои минтақавӣ, афзоиши ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти асосии озуқаворӣ ва ҷалби бештари сармояҳои дохилию хориҷӣ ба рушди минтақаҳои кӯҳӣ вобастагии калон дорад;

-вазъи кунунии истифодаи заминҳои лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ вилояти Хатлон, таҳлил ва динамикаи тағйирёбии сохтори заминҳои кишоварзӣ дар маҷмӯъ ва заминҳои лалмӣ дар минтақа таҳқиқ гардида, сабабҳои асосии паст гардидани ҳосилнокии заминҳои лалмӣ ва вазъи экологии онҳо ошкор гардида, ченакҳо ва нишондиҳандаҳои асосии истифодаи самараноки заминҳои лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ муайян ва баҳогузорӣ шуданд;

- арзёбии асосҳои илмӣ омилҳои дохилӣ ба рушди интенсивии зироаткорӣ лалмӣ, бо назардошти хусусиятҳои табиӣ-иқлимӣ, соҳавӣ ва минтақавӣ рушди соҳаи кишоварзӣ, омӯзиши таҷрибаи пешқадами зироаткорӣ лалмӣ муайян ва мушаххас гардидааст, ки он ба таъмини шугли пурраи аҳоли, бартараф намудани нобаробарӣҳо дар минтақаҳои кӯҳӣ ва баланд бардоштани самаранокии истеҳсолоти кишоварзӣ дар маҷмӯъ нигаронида шудааст;

-модели баҳодиҳии самаранокии рушди зироаткории лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ таҳқиқ ва пешниҳод карда шудааст, ки он ба истифодаи технологияи пешқадами парвариши зироатҳо ва рушди инноватсионии соҳаи кишоварзӣ, истифодаи шаклҳои нави заминдорӣ, беҳшавии ҳолати муҳити зисти аҳоли, баланд бардоштани ҳосилнокии зироатҳои кишоварзӣ ва афзоиши ҳаҷми маҳсулотҳои озуқаворӣ дар минтақаҳои кишвар мусоидат менамояд.

Саҳми шахсии довталаб дар он муайян мегардад, ки иҷрои нақшаи кори диссертационӣ, аз ҷумла интихоби мавзӯ, асоснокунӣ, мақсад, вазифаҳо, мубрамият ва аҳамиятнокии он бо иштироки бевоситаи диссертант таҳия гардидааст. Истифодаи тавсияҳои мазкур тавассути татбиқи сиёсати аграрӣ, ҷорӣ намудани шаклҳои нав ва пешқадами хоҷагидорӣ ва моликиятдорӣ ба замин, фаъолияти самараноки корхонаю ташкилотҳои соҳаи кишоварзӣ мавриди истифода қарор гирифтанд.

Ҳамчунин, таҳияҳои илмӣ диссертант дар раванди омӯзиш дар Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон ҳангоми омӯзиши курсҳои таълимии “Иқтисодиёти КАС”, “Иқтисодиёти миллӣ” ва “Иқтисодиёти корхонаҳои кишоварзӣ” истифода бурда шуданд.

Натиҷаҳои илмӣ диссертатсия ба инкишофи ҷанбаҳои назариявӣ-методологӣ иқтисодиёти минтақавӣ, аз ҷумла рушди иқтисодиёти кишоварзӣ, ҷойгиркунии қувваҳои истеҳсолкунанда дар минтақаҳои кӯҳӣ роҳандозӣ мегардад. Хулоса ва тавсияҳои илмӣ-амалии кори диссертатсионӣ мумкин аст, ки дар сохторҳои дахлдори давлатӣ ва маҳаллӣ, ки ба истифодаи самараноки заминҳои кишоварзӣ машғул мебошанд, истифода карда шаванд. Махсусан, дар Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ дар минтақаҳо, Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар мақомотҳои дахлдори давлатӣ истифода бурда шаванд.

Тавсияҳои амалӣ оид ба истифодаи самараноки иқтидори захиравӣ-табӣ минтақаҳои кӯҳӣ, имкониятҳои истифодаи оқилонаи заминҳои лалмӣ, рушди соҳаҳои кишоварзӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ, ки дар кори илмӣ дарҷ гардидаанд, метавонанд барои ҳалли масъалаҳои иҷтимоӣ-демографии минтақаҳои кӯҳӣ ва таъмини рушди устувори соҳаи кишоварзӣ қадамҳои устувор гузоранд.

Усули таҳқиқот. Зимни ҳаллу ҷасли вазифаҳои рисолаи илмӣ усулҳои зерин: усули монографӣ, таҳлили омӯрӣ, усули математикӣ-иқтисодӣ, усули демографию қиёсӣ ва усули таҷрибавию озмоишӣ истифода бурда шудаанд. Истифодаи усулҳои зикршуда рушди самараноки зироаткории лалмӣ ва истифодаи оқилонаи заминҳои лалмӣ кишоварзӣ, ҷорабиниҳои экологии

экосистемаҳои минтақавӣ, асоснок намудани натиҷаҳои назариявӣю амалӣ, хулосаю пешниҳодхоро таъмин менамояд.

Навгониҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ ба галаботҳои шаҳодатномаи КОА- назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи иқтисоси 08.00.03 - иқтисодиёти минтақавӣ ва ҳудудӣ мутобиқат мекунад.

Доир ба мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ 4 мақолаи илмӣ дар ҳаҷми 4 ҷузъи ҷопӣ (дар яккамуаллифӣ ва ҳаммуаллифӣ) нашр гардидааст, ки ҳамаи онҳо дар маҷаллаҳои илмӣ тавсияшудаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп карда шуданд.

РҶҲАТИ МАҚОЛАҲОИ ҶОПШУДА АЗ РҶИ МАВЗУЪ:

А) Мақолаҳое, ки дар нашрияҳои эътирофгардидаи КОА ҷоп шудаанд:

1. [1 М]. Махсусияти ташкил ва рушди зироаткорӣи лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон,- 2018, №7, С. 100.
2. [2 М]. Баъзе масъалаҳои назариявии ташкил ва рушди зироаткорӣи лалмӣ дар шароити минтақаҳои кӯҳӣ // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон,- 2019, №2, С. 77.
3. [3 М]. Зироаткорӣи лалмӣ ва нақши он дар рушди кишоварзӣ: таҷрибаи хориҷӣ// Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон ба номи Академик Осими 2019,- №4, С. 84-95.
4. [4 М]. Муминон Ф.Ш. Рушди инноватсионӣи зироаткорӣи лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣи вилояти хатлон / Ф.Ш. Муминон // Паёми Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик Осимӣ.- Душанбе, 2021. -№ 3 (55). -С. 81-87.

Б) Мақолаҳое, ки дар дигар нашрияҳо ҷоп шудаанд:

4. [М 4]. Самаранок истифодабарии захираҳои обӣ заминаҳои қорам дар шароити ҷаҳонишавӣ Муминон Ф.Ш. Конфронси байналмилалӣи илмӣ-амалӣ кафедраи менеҷменти ДДМИТ, дар мавзӯи «Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ: ҷанбаҳои миллий, минтақавӣ ва байналмилалӣ»
5. [М 5]. Тадқиқотбарии стратегӣи бекорӣи зан дар Тоҷикистон Муминон Ф.Ш., Конфронси илмӣ-амалӣ кафедраи омории ДМИТ, дар мавзӯи Масъалаҳои муқами омории соҳавӣ дар ҚТ ҷанбаҳои методӣ ва методологӣ.
6. [М 6]. Хусусиятҳои рушди соҳибқорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон Муминон Ф.Ш., Конфронси илмӣ-амалӣ кафедраи биржаи фондӣ ДМИТ, дар мавзӯи Тоҷикинистон ва бозори ҷаҳонӣи қоғазҳои қиматнок:Замина ва имқониятҳои иштирок: дар санаи 24,02.2017.
7. [М 7]. Некоторые вопросы теории развития богарного земледелия в системе экономических наук Муминон Ф.Ш., Конфронси илмӣ-амалӣ

байналмилалӣ кафедраи менеҷменти молиявии ДДМИТ, дар мавзуи Ташакули модели инвеститсионии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон.

8. [М 8]. Мавқеи зироаткории лалмӣ дар иқтисодиёти КАС-и Ҷумҳурии Тоҷикистон Муминов Ф.Ш. Конфронси илмӣ-амалӣ кафедраи фаолияти гумрукии ДДМИТ, дар мавзуи Нақши мақомоти гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таъмини амният ва рушди иқтисодӣ.

9. [М 9]. Самаранокии иқтисодии зироаткории лалмӣ дар сатҳи минтақаи Хатлон Муминов Ф.Ш. Маводҳои конфренсияи илмӣ-амалии донишгоҳи бахшида ба 30 солагии истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

10. [М 10]. Заминҳои лалмӣ ва аҳмияти онҳо дар таъмини амнияти озуқавори Муминов Ф.Ш. Конфренсия илми назарияви дар мавзуи солҳои рушди деҳот апрелӣ.

11. [М 11]. Ҷалби сармояҳо ба рушди зироаткории лалмӣ-ҳамчун омили муҳими таъмини беҳатарии озуқаворӣ Муминов Ф.Ш. Конфрониси байналмилали дар мавзӯи Тоҷикистон дар низоми муосири муносибатҳои молиявӣ- қарзи байналмилалӣ.

12. [М 12]. Зироаткории лалмӣ ҳамчун омили нав дар иқтисодиёти КАС Муминов Ф.Ш. Конфрониси ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи нақши буҷети Ҷ.Т. дар даврони истиқлолият.

Қарори Шӯрои олимон:

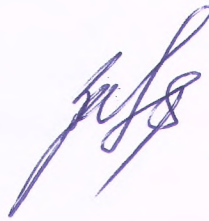
1. Диссертатсияи Муминов Ф.Ш. дар мавзуи «Рушди зироаткории лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ (дар мисоли минтақаи Хатлон)», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.03 – иқтисодиёти минтақавӣ ва ҳудудӣ пешниҳод гардидааст, ба талаботҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад.

2. Диссертатсияи Муминов Ф.Ш. дар мавзуи «Рушди зироаткории лалмӣ дар минтақаҳои кӯҳӣ (дар мисоли минтақаи Хатлон)», барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.03 Иқтисодиёти минтақавӣ ва ҳудудӣ барои баррасӣ ва ҳимоя ба Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-014-и назди ДДМИТ пешниҳод карда шавад.

3. Назорати қарори мазкур ба зиммаи раиси Шӯрои олимон, декани факултет вогузор карда шавад.

Хулосаи мазкур дар ҷаласаи ғайринавбатии Шӯрои олимони факултети менеҷмент ва ҳуқуқи иқтисодии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон аз 03-уми майи соли 2022, суратҷаласаи №9 қабул гардидааст.

Раиси чаласа:
Декани факултети менечмент
ва ҳуқуқи иқтисодӣ, номзади илмҳои
иқтисодӣ. дотсент

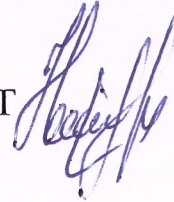
Хочазода Д.Қ.

Котиби илмӣ:
номзади илмҳои ҳуқуқ, дотсент

Мирзоев С.А.

Муқарризон:
Муқарризи ҳолис: номзади илмҳои иқтисодӣ,
дотсент, мудир кафедраи менечменти ДДМИТ

Неъматов И.У.

Имзоҳои Хочазода Д.Қ., Мирзоев С., Неъматов И.У. ва ро тасдиқ
менамоям.

Сардори шуъбаи кадрҳо ва корҳои
махсуси ДДМИТ
“__03__” __майи__ 20__с.

Шарипов У.А.